

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Vtraque difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

Ad auctoritatem Aristotelis & D. Thoma dicendum est, quod quando illi dicunt, ideam artificis esse ipsam rem, quæ per artem fieri debet, ut cognitam, hoc intelligendum est de re non in suo proprio & naturali essendi modo, sed in alio nempe intelligibili, quem habet in intellectu eius conceptus, non objectivus, sed formalis, id est verbum ab artifice productum & expressum, quod cum sit similitudo formalis operis faciendi, ut suppono ex Philosophia est ipsum faciendum, non in esse entitativo, sed intelligibili. Unde idem est dicere, quod res ipsa factibilis, vel faciendæ, ut habet esse intelligibile in mente artificis, sit ejus idea & exemplar, ac ipsum verbum, seu speciem expressam illam representantem.

Ad confirmationem nego Consequentiam, & paratæ. Ratio disparitatis est, quia nihil movet metaphoricè, excitando ad desiderium sui: unde sufficit ad causalitatem finis, quod idem quod est in executione ponendum, intendatur, & apprehendatur sub ratione boni & convenientis. Idea autem causaliter per modum regulæ & mensuræ, quæ debet realiter distingui à regulato & mensurata: proinde ad ejus causalitatem non sufficit quod ipsamet res quæ debet ad extra produci, meti artificis objiciatur ut factibilis, vel faciendæ, alioquin idem esset sui ipsius regulæ & mensurata. Objicies quartò contra ultimam conclusionem. Idea debet esse perfecte similis ideato, cum res ideata debeat fieri ad instar illius: Sed essentia divina non est similis creaturis, nisi analogicè & imperfectè: Ergo non est illarum idea.

Confirmatur: Idea debet continere formaliter perfectiones quæ sunt in re ideata: Sed essentia divina non continet formaliter perfectiones creaturarum (putà rationalitatem, equitatem, aliasque perfectiones secundum quid, quæ habent aliquam imperfectionem admixtam) sed virtualiter tantum, aut eminenter: Ergo non habet rationem ideæ respectu creaturarum. Minor constat, Major autem probatur à Vasque, exemplo lucis, licet enim lux Solis virtualiter vel eminenter contineat calorem, non potest tamen dici, vel esse illius idea, quia non continet illum formaliter.

Ad objectionem respondeo primò, distinguendo Majorem. Idea debet esse perfecte similis ideato, entitativè, nego: representativè vel causaliter, concedo. Idea enim est qualitas spiritualis & immaterialis in mente artificis; opus autem externum, quod ad instar illius formatur, materiale est & corporeum, nec est qualitas, sed substantia. Idem videmus in sigillo: sigillatum enim non imitatur sigillum, in eo quod est in se entitativè, quia in se est ex ære vel auro; sigillatum autem est cera: sed in eo quod sigillum continet sigillatum in ratione figurabilis; imò ipsam figuram continet sigillum, modo inverso, quàm sit in sigillato. Unde ad Minorem argumenti similiter dicendum est, quod licet essentia divina, entitativè sit valde dissimilis creaturæ; representativè tamen & causaliter, totum quod est in creatura continet, & assimilat illam sibi inadæquatè.

Secundo responderi potest, quod sicut mater & filius dicunt relationem realem ad invicem, quando sunt ejusdem ordinis, secus autem, quòdo filius est ordinis superioris & increati, ut patet in Christo, qui non refertur realiter ad B. Virginem, quia suppositum Verbi Divini, cum sit ordinis increati, est incapax relationis realis

ad creaturas. Ita similiter, quando idea & ideatum sunt ejusdem ordinis, debent perfecte assimilari & univoce convenire: secus tamen, quando idea est transcendens, & inadæquata, ac ordinis superioris & increati, qualis est essentia divina: tunc enim sufficit, quod sit similis ideato, causaliter & eminenter; & quod ex ejus participatione & imitatione, ideatum habeat totum quod habet. Hanc autem similitudinem causalem, & eminentialem, habet essentia divina respectu creaturarum; cum ex ejus participatione & imitatione, in creaturis deriveretur totum illud quod in illis est entitatis & perfectionis.

Ad confirmationem similiter dicendum est, quod licet idea, quæ est ejusdem ordinis cum ideato, debeat formaliter continere omnes ejus perfectiones; secus tamen est de idea quæ est ordinis superioris & increati, & quæ est transcendens & inadæquata, qualis est essentia divina. Unde patet disparitas ad exemplum de luce, à Vasque adductum: lux enim Solis non est ordinis superioris ad calorem, & alias qualitates quas virtualiter continet, nec eas continet continentia eminentiali perfectà, sicut essentia divina: cum totum quod est in calore, non deriveretur à luce, nec illa producat calorem per sui participationem, sed ut est virtus cæli, quod est primum alterius hæc inferiora, ut docet D. Thomas in 2. dist. 13. quæst. 1. art. 3. ad 6.

Ad do quod, lux non est influens in calorem, vitali & intelligibili modo, nec ut inspecta ut imitabilis ab illo; quod tamen requiritur ad rationem ideæ, quare illud exemplum Vasquesii ineptissimum est.

ARTICULUS II.

An & quomodo in mente divina pluralitas idearum ponenda sit?

Duplex circa hoc difficultas occurrit, breviter hic discutienda. Prima est, an & quomodo cum simplicitate divinæ essentiae stet pluralitas idearum in Deo? Secunda, dato quod ideæ plurificentur in Deo, non per plures respectus reales, sed rationis, an illi respectus formentur ab intellectu divino: ita quod etiam ante nostrum intellectum, sint in Deo plures ideæ formaliter, an verò solum fundamentaliter, & per nostrum intelligere formaliter multiplicentur?

S. I.

Utraque difficultas resolvitur.

Dico primò: In mente divina plures esse ideæ, non quidem reales & entitativè, sed formaliter & denominativè. Ita communiter docent Theologi contra Aureolum, qui absolute docet, unam tantum esse ideam in Deo, sicut in mente divina est unica tantum ars & scientia practica. Eandem sententiam ex alio principio erroneo docuit Avicenna, ut videri potest apud D. Thomam quæst. 3. de verit. art. 2. putavit enim Deum solum produxisse immediate primam creaturam, seu primam intelligentiam; & illam per ideæ quas à Deo accepit, produxisse cæteras creaturas.

Probatur prima pars ex Scriptura & ex SS. Patribus, qui in mente divina multas esse creaturas

rum ideas, non obscure profertur. Dicitur enim ad Hebræos undecimo. *Fide intelligimus ap-
tata esse sacula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia
fierent. Ubi per invisibilia, quibus dicit Apostolus
fieri visibilia, intelligit sanctus Thomas ideas
seu formas quibus Deus disponit, & facit crea-
turas. Item Dionysius supra relatus, dicit dari in
Deo exemplaria rerum, quæ vocat, Rationes sub-
stantificas, existentium prædeterminativas. Et D. Au-
gustinus lib. 8. 3. quæst. Omnia, inquit, ratione sunt
condita, nec eadem ratione homo, quæ equus; hoc enim
absurdum est existimare: singula igitur proprijs crea-
ta sunt rationibus. Nec hoc Gentiles latuit: Plato
enim agnovit in Deo innumeras creaturarum
ideas. Unde Seneca, Deus plenus his figuris est, quas
Plato appellat ideas. Et Trifnegistus supra relatus,
dicit quod Deus omnium habet ideas, rerum nascentium
seu feminiales rationes.*

42 Ratio etiam id suadet: Sicut enim ad artificis
peritiam pertinet unicuique operi artificiali
servare distinctionem suam, & tribuere suam
propriam rationem, & formam artificialem di-
stinctam ab alijs; ac proinde habere diversas ar-
tefactorum ideas, & rationes in mente conce-
ptas, quibus formet unumquodque juxta mo-
dum sibi proprium. Ita similiter, proportione
servata, & seclusis imperfectionibus, ad supre-
mam Deitatem, & sapientiam spectat, plures in
sua essentia concipere rationes rerum faciendarum,
pluresque modos ideandi, & regulandi
creaturas, secundum quod ejuslibet natura &
conditio exposcit.

Confirmatur: Essentia Divina secundum se
cognita, non habet rationem ideæ, sed cognita
prout est ratio rerum faciendarum, & prout à
tali, vel tali creatura imitabilis est: Atqui Deus
cognoscit in sua essentia plures rationes rerum
faciendarum, videtque eam diversimodis à crea-
turis esse imitabilem & participabilem: v.g. ab
Angelo, secundum gradum intellectualitatis; à
planta secundum gradum vitæ; à lapide, secun-
dum gradum entis: Ergo in mente divina plu-
res dantur creaturarum ideæ.

43 Secunda pars quæ asserit illas non esse plures
realiter & entitative, sed formaliter tantum &
denominative, est certa: quia ut docent Theo-
logi, in Deo nulla est distinctio realis & entita-
tiva, nisi ubi intervenit relationis oppositio; quæ
solum tres personas divinas realiter inter se di-
stinguit, fides Catholica proficetur: At ideæ non
pertinent in Deo ad relationes personales, & ad
notionalia, sed ad absoluta: Ergo non distin-
guuntur realiter & entitative, sed formaliter
tantum & denominative.

44 Confirmatur: Quando aliquod nomen impo-
nitur magis ad significandum officium, vel for-
malitatem alicujus rei, quam entitatem & reali-
tatem ipsius; tunc multiplicatio seu pluralitas
non sumitur ex parte entitatis rei, sed ex varijs
muneribus & officijs quæ exercet. Sic persona
Christi dicitur composita & duplex, non entita-
tive, sed terminative, ex officio terminandi, seu
personandi plures naturas. Similiter dicuntur
esse in Deo quatuor relationes, licet solum sint
tres distinctæ (nam spiratio activa identificatur
cum paternitate & filiatione) propter diver-
sam terminationem & exercitium, seu munus refe-
rendi; licet entitative non distinguantur nisi tres.
Et passiones entis dicuntur tres, scilicet unum,
verum & bonum; non quia entitative multipli-
centur, sed quia important diversas connotatio-

nes & habitudines. Cum ergo idea significet en-
titatem essentia divina, non absolute, & secun-
dum suam realitatem; sed respectivè, & quan-
tum ad officium & formalitatem ideandi, &
formandi plures res: licet illa sit unica & simpli-
cissima, in ratione essentia, est tamen multiplex
in ratione ideæ. Sicut è converso locus dicitur
unus, & immobilis, quando situs & distantia una
est, licet superficies sint plures; quia locus non
significat superficiem absolute, sed ut subest illi
distantia.

Dico secundò, Pluralitas ista idearum in Deo
sumitur secundum diversos respectus rationis,
essentia divina ad creaturas: qui tamen respec-
tus non se habent ut ratio formalis constitutiva
idearum, sed ut modus quidam seu conditio re-
quisita, ut ipsa entitas divina essentia exerceat
officium plurium idearum.

Probatur prima pars: Pluralitas idearum re-
spectiva est, & sumitur ex respectu ad creaturas,
diversimodè imitantes divinam essentiam: At-
qui talis respectus non est realis, sed rationis: Er-
go pluralitas idearum sumi debet secundum re-
spectum rationis. Major constat ex supra dictis,
Minor verò probatur. Tum quia essentia divi-
na, cum sit ens absolute, & à creaturis inde-
pendens, non potest ad illas realiter referri. Tum
etiam, quia non dantur in Deo alia relationes
reales, quam personales, quæ fundantur in origi-
ne, & processione reali intra Deum: Atqui ideæ
non sunt relationes inter se oppositæ, sed sunt
communes omnibus personis: Ergo respectus ad
creaturas qui im portatur in ratione ideæ, non
potest esse realis, sed rationis. Unde D. Thomas
hic art. 2. ad 4. *Respectus multiplicantes ideas, non
sunt in rebus creatis, sed in Deo: non tamen sunt reales
respectus sicut illi quibus distinguuntur personæ, sed re-
spectus intellectus à Deo.*

Secunda pars, quæ asserit quod illi respectus
rationis, non se habent ut ratio formalis consti-
tutiva ideæ, &c. videtur etiam certa: Idea enim
est vera & realis causa, & ac realiter influens in
suum ideatum: Ergo non potest constitui in sua
ratione formali, etiam quatenus specialis est, &
ab alia distincta, per solum respectum rationis.
Quatenus sine respectu rationis non potest esse
vel concipi multiplicitas idearum, quæ respecti-
va est, seu comparativa, & non per respectum
realem, ut ostensum est: oportet quod talis re-
spectus rationis intret saltem tanquam condi-
tio, seu modus requisitus, in ideis divinis, ad
multiplicationem earum: cum non possit ali-
quid pertinere ad alterum necessario, nisi vel
tanquam constitutum, vel tanquam conditio,
seu modus requisitus. Unde quando D. Thomas
de verit. quæst. 3. art. 2. ad 2. dicit, *Idea de se
principali intellectu habet aliquid præter essentiam, in
quo etiam completur formaliter ratio ideæ, ratione
cujus dicuntur plures ideæ, &c.* intelligendus est de
respectu imitabilitatis ad creaturas, quod tan-
quam modo intrinseco constituitur, & comple-
tur ratio ideæ in Deo. Licet enim talis respectus
sit rationis, potest tamen ad constitutum ideæ
pertinere, non quidem tanquam differentia, &
ratio formalis, sed tanquam modus intrinse-
cus, aut conditio requisita. Nam hoc modo sæpe
concurrunt ens rationis ad constitutionem entis
realis, ut patet in Sacramentis, & alijs hujus-
modi.

Dicet, Si ideæ divina non constituuntur, nec
distinguuntur formaliter per diversos respectus
ratio-

rationis: per quid ergo formaliter constituuntur & distinguuntur?

Respondet illas formaliter constitui & distinguuntur per diversos modos imitabilitatis essentiae divinae, qui neque sunt respectus reales, neque rationis, nisi fundamentaliter, sed quae iam extrinsece connotationes, quae in recto important ipsam divinam essentiam, in obliquo vero creaturam, ut diversimode illam imitantes, & participantes. Sicut docent celeberrimos Theologi de constitutivo adus liberi Dei, de quo fuse tractatur sequenti.

Hic tamen, ad complementum hujus quaestionis, superest hic discutendum, an respectus illi rationis, qui ad distinctionem & multiplicationem divinarum idearum, modo explicato concurrunt, sint formaliter causati ab intellectu divino, relatiivam fundamentaliter. In cujus difficultate resolutione, duae sunt sententiae oppositae. Prima est Gonzalis hic disp. 47. sect. 2. & Marti à Serra hic artic. 2. conclus. 3. qui docent respectus illos ideales, à divino intellectu, comparate essentiam suam ad res, formaliter esse causatos. Secunda quae communior est apud Thomistas, & cui adhæret Joannes à S. Thoma hic art. 3. affirmat intellectum divinum, respectus illos ideales non causare, nisi fundamentaliter quatenus Deus comparando essentiam suam ad res, præbet fundamentum proximum intellectui nostro, fingendi in essentia divina relationem rationis ad creaturas. Cui sententiae tanquam probabiliori subscribo, &

Dico tertio, probabilius esse respectus ideales, quibus ideae divinae multiplicantur, & distinguuntur, non causari à Deo formaliter, sed tantum fundamentaliter.

Probatur ratione fundamentali. Deus non potest causare formaliter respectus ideales, nisi essentiam divinam, in se omnino absolutam, referat ad creaturas, & nisi concipiat id quod secundum se non habet ordinem ad creaturas, tanquam ad illas ordinatè se habens: Sed hoc manifestum involvit imperfectionem in cognoscendo. Ergo non debet Deo attribui. Major constat, nam in eo consistit relatio rationis, quod id illud quod est omnino absolutum, referatur ad aliud, & concipiatur ut ad illud ordinatum. Quare D. Thomas quaest. 7. de potentia art. 11. loquens de relationibus rationis, quae sunt primae intentiones, & attribuntur rebus extra intellectum, & prout sunt à parte rei, dicit quod tales relationes consequuntur modum intelligendi, secundum quod aliqua non habentia secundum se ordinem, ordinata intelliguntur. Minor etiam est evidens, nam referre aliquid ad aliud, ad quod secundum se nullum dicit ordinem, & concipere id quod non dicit ordinem, ad instar rei ordinatae, importat imperfectionem in cognoscendo. Sic enim concipitur res aliter ac in se est, ex parte rei cognita; & in re omnino absoluta apprehenditur aliqua relatio, quae reverà ipsi non convenit; ac proinde in tali cognitione intervenit aliqua fictio, & imperfectio Deo repugnans.

Confirmatur primò: non potest non esse aliqua imperfectio, sic rem aliquam apprehendendo, quod ex modo apprehensionis, non possit judicari quod ita sit in re sicut concipitur; multò enim perfectius est, sic concipere objectum, quod semper possit dici, ita est in re sicut concipitur: Sed si Deus concipit essentiam suam, ut

Tom. I.

relatam & ordinatam ad creaturas, cum in re relata & ordinata non sit, debet formare hoc iudicium: Ego concipio meam essentiam, taliter quod non est sicut concipio: Ergo in tali cognitione non potest non esse aliqua imperfectio.

Confirmatur secundo: Illa cognitio est imperfecta, quae potest corrigi per aliam perfectiorem: Sed cognitio quae Deus suam essentiam apprehenderet, ut relata & ordinata ad creaturas, corrigi posset per aliam perfectiorem, quae videret suam essentiam esse in se omnino absolutam, & ab omni creaturarum respectu independentem: Ergo esset imperfecta, & Deo repugnans.

Probatur secundo, destruendo præcipuum fundamentum Adversariorum. Idem enim illi asserunt, respectus ideales ab intellectu divino formaliter esse causatos; quia ab illo cogniti sunt & intellecti, ut docet D. Thomas hic art. 2. ad 4. Sed hæc ratio nulla est: Ergo &c. Minor probatur: quod enim Deus relationes istas ab alio intellectu formatas cognoscat, vel etiam earum quidditatem & fictionem intelligat, reddit quidem illas extrinsece cognititas, eo modo quo redditur cognita quaecunque res, quando cognoscitur; non tamen reddit eas formatas in esse cognito, nec habentes illud esse fictum & diminutum, in quo consistit essentia entis rationis; quod tunc solum formatur (inquit D. Thomas Opusc. 2. cap. 2.) Quando intellectus nititur apprehendere non ens ad modum entis, & ideo fingit illud ac si ens esset.

Confirmatur & simul aperitur radix deceptionis Adversariorum: Aliud est cognoscere non ens ad modum entis, & aliud illud cognoscere ratione entis: Deus enim cognoscit formas per privationem, v.g. tenebras per lucem, cæcitatem per visum, peccatum per gratiam, & mala per opposita bona, quia illa non habent alium modum cognoscibilitatis; & tamen non cognoscit privationes ad modum formæ, nec tenebras ad instar lucis; aut cæcitatem ad instar visus: hoc enim manifestam importat imperfectionem. Ergo similiter, licet Deus cognoscat ens rationis petens reale, cuius est veluti umbra & figura, non sequitur quod formet entia rationis, illud ita cognoscendo: sicut nec ea format, quando cognoscit mala per bona, privationes per formam, & materialia modo immateriali; quia ut vidimus ex D. Thoma, tunc solum formatur ens rationis, Quando intellectus nititur apprehendere non ens ad modum entis, & fingit illud ac si ens esset. Non quod reverà intellectus judicet, ens rationis esse ens reale (sic enim iudicium illud esset falsum & erroneum) sed quod apprehendat ad instar entis, & relationis, aut formæ, id quod re verà non est ens, nec relatio, nec forma.

§. I I.

Solvantur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem. In Deo non sunt plures artes, vel plures scientiae; imò nec plures conceptus, aut species: licet sint plures creaturae factae per artem intellectæ per scientiam, representatae per speciem, & expressæ per conceptum: Ergo neque etiam dantur plures ideae, licet sint plures creaturae imitantes perfectiones divinae essentiae. Antecedens est certum, & admittitur à D. Thoma hic art. 2. Consequentia vero probatur à paritate rationis: Non enim major videtur esse ratio, cur plurificentur ideae in Deo, ex diversis respectibus

AAa

ad